

ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Буткевич Сергій Анатолійович

УДК 342.6

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
ДЕРЖАВНОГО КОМІТЕТУ ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпропетровськ – 2009

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Кримському юридичному інституті Одеського державного університету внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, доцент

Дубко Юрій Валентинович,

Кримський юридичний інститут

Одеського державного університету внутрішніх справ,

професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Колпаков Валерій Костянтинович,

Київський національний університет внутрішніх справ,

начальник кафедри адміністративного права і процесу

кандидат юридичних наук, доцент

Миколенко Олександр Іванович,

Одеський національний університет ім. І. І. Мечнікова,

доцент кафедри адміністративного та господарського права

Захист відбудеться «28» квітня 2009 р. о «14» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26).

Автореферат розісланий «25» березня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.М. Школа

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах перехідного періоду економіки України, зокрема розвитку світової фінансової кризи, існує потреба у створенні ефективної контрольно-наглядової системи, здатної запобігати та протидіяти легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. З метою боротьби з використанням грошових коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму створюються міжнародні організації, які застосовують певні санкції: призупинення інвестування, закриття кореспондентських рахунків банків, припинення розрахунків, торгові обмеження (в тому числі у вересні 2001 р. й України) до тих країн, що не вживають необхідних заходів у цьому напрямку. Окрім вимог Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (далі – FATF), необхідність утворення та функціонування підрозділу фінансової розвідки в Україні викликана її переходом до ринкових відносин та інтеграцією до світового співтовариства.

Нагромаджені надприбутки (насамперед від торгівлі наркотичними засобами та психотропними речовинами, зброєю та людьми, корупції, ухилення від сплати податків тощо) у вигляді грошових коштів і майна кримінальні структури прагнуть легалізувати за допомогою різноманітних схем і методів відмивання протиправно одержаних капіталів з метою приховування злочинної діяльності. За даними Міжнародного валютного фонду, щорічно у світі відмивається від 500 мільярдів до 1,5 трільйонів доларів США, що сягає 5% світового валового внутрішнього продукту. У зв'язку з цим особливу роль у запобіганні та протидії легалізації (відмиванню) грошей і фінансуванню тероризму відіграє спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань фінансового моніторингу – Державний комітет фінансового моніторингу України (далі – Держфінмоніторинг України).

Теоретичним підґрунтям для дослідження адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України стали наукові праці В.Б. Авер'янова, О.Ф. Андрійко, А.І. Берлача, Ю.П. Битяка, Л.К. Воронової, В.М. Гаращука, І.П. Голосніченка, О.Ю. Грачової, О.Ф. Долженкова, Ю.В. Дубка, С.В. Ківалова, В.К. Колпакова, А.Т. Комзюка, В.В. Конопольова, С.О. Кузніченка, Є.В. Курінного, М.П. Кучерявенка, Д.М. Лук'янця, О.І. Миколенка, О.В. Негодченка, Н.Р. Нижник, В.І. Олефіра, О.І. Остапенка, В.П. Петкова, С.В. Петкова, О.П. Рябченко, Л.А. Савченко, В.К. Шкарупи, Х.П. Ярмакі та інших.

Окремі питання запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму розглядалися О.М. Бандуркою, М.В. Бондаревою, А.Ф. Волобуєвим, В.П. Головіною, В.П. Ємельяновим, В.А. Журавлем, О.В. Київцев, А.О. Клименком, М.В. Корнієнком, І.Є. Мезенцевою, П.І. Орловим, О.Б. Пойзнером, Г.О. Пономаренко, С.В. Сімов'яном, С.О. Синяньським, О.П. Снігерьовим, С.В. Цибренком, О.О. Чаричанським тощо, а також практичними працівниками – С.Г. Гуржієм, В.М. Кірсановим, С.М. Ключке, О.Л. Копиленком, Я.В. Янушевичем.

Адміністративно-правовий статус державних органів та посадових осіб був предметом досліджень А.М. Авторгова, Н.О. Армаш, Я.В. Журавля, Л.В. Крупнової, Н.В. Лебідь, В.В. Мозоль, А.М. Подоляки, С.В. Шестакова,

Н.В. Янюк та ін. Зокрема ними розглянуті його поняття, правове регулювання, структурні елементи, становлення, розвиток.

Втім, незважаючи на науковий доробок науковців, значний практичний інтерес до цієї проблематики, недосконалість чинного законодавства та його високий динамізм у період 2002–2005 рр., необхідність приведення системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, в Україні до вимог міжнародних правових актів, питання покращання функціонування Держфінмоніторингу України та удосконалення його адміністративно-правового статусу потребують самостійного комплексного дослідження.

Зазначені обставини обумовили вибір теми дослідження та свідчать про її актуальність як для теоретичного аналізу адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України, так і визначення нових підходів щодо її розвитку та вдосконалення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана відповідно до п. 4 Концепції розвитку системи протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму на 2005–2010 рр., затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 315-р від 03.08.2005, наказу МВС України № 755 від 05.07.2004 «Про затвердження Пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергового розроблення і впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ на період 2004–2009 рр.», а також п. 3.2. плану науково-дослідної роботи кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Кримського юридичного інституту Одеського державного університету внутрішніх справ.

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного університету внутрішніх справ 29 квітня 2005 р. (протокол № 5), уточнена 7 вересня 2007 р. (протокол № 11).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у з'ясуванні сутності та особливостей адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України та розробці науково обґрунтованих рекомендацій для його вдосконалення.

Для досягнення цієї мети були поставлені та вирішувалися такі завдання:

- з'ясувати передумови виникнення, становлення та етапи розвитку Держфінмоніторингу України у системі державних та правоохоронних органів;
- охарактеризувати нормативно-правові акти, що регулюють діяльність Держфінмоніторингу України та заходи щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму;
- дослідити досвід діяльності підрозділів фінансових розвідок зарубіжних країн щодо здійснення фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- визначити поняття та структуру адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України;
- проаналізувати функції та повноваження Держфінмоніторингу України у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- охарактеризувати форми діяльності Держфінмоніторингу України щодо

запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

– визначити особливості застосування методів діяльності Держфінмоніторингу України;

– проаналізувати адміністративно-юрисдикційні повноваження Держфінмоніторингу України у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

– розкрити специфіку взаємодії Держфінмоніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями з питань фінансового моніторингу;

– розробити пропозиції для удосконалення реалізації адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що формуються у сфері діяльності Державного комітету фінансового моніторингу України.

Предметом дослідження є адміністративно-правовий статус Державного комітету фінансового моніторингу України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність методів і прийомів наукового пізнання, що забезпечують досягнення поставленої мети. Їх застосування спрямовується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту та юридичної форми. Основним методом, застосованим у ході дослідження, є загальнонауковий діалектичний метод, що дозволив проаналізувати чинне законодавство та практику його застосування щодо реалізації адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України. У роботі також застосовуються конкретні методи наукового пізнання. За допомогою логіко-семантичного методу визначено поняття легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України та фінансового моніторингу (підрозділи 1.1, 2.1, 2.3). Порівняльно-правовий та історико-правовий методи використані для аналізу історичного становлення підрозділу фінансової розвідки в Україні та у світі (розділ 1). Аналіз і синтез використовувалися під час визначення структури адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України, його функцій та повноважень (підрозділи 2.1, 2.2). Системно-структурний і порівняльно-правовий методи наукового пізнання були використані для визначення системи державних і правоохоронних органів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, а також для з'ясування ролі Держфінмоніторингу України у системі зазначених органів (підрозділ 2.4). Методи класифікації, групування та структурно-логічний застосовувалися для виділення окремих видів повноважень працівників Держфінмоніторингу України як складових його адміністративно-правового статусу (підрозділи 2.2, 2.3). За допомогою статистичного методу та документального аналізу з'ясовано недоліки правового регулювання та реалізації адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України (підрозділи 1.2, 2.3, 2.4). Застосування функціонального методу дозволило встановити основні напрямки вдосконалення правового та організаційного забезпечення системи

заходів запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму (підрозділи 1.3, 2.3, 2.4). Для формулювання пропозицій та рекомендацій з удосконалення адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України застосовані порівняльно-правовий метод, документальний аналіз і метод класифікації (розділ 2).

Нормативною базою наукового дослідження є: Конституція України, закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, міжнародні договори України.

Для розробки пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України використовувались законопроекти України, законодавство Російської Федерації, Сполучених Штатів Америки, Федеративної Республіки Німеччини, Австрії тощо, а також нормативні акти та рекомендації міжнародних організацій у зазначеній сфері.

Емпіричну базу дисертаційної роботи становлять статистична інформація за 2002–2008 рр. Держфінмоніторингу України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної судової адміністрації України про кількість протоколів, складених працівниками Держфінмоніторингу України за ознаками ст. 166-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення, злочинів, передбачених ознаками статтями 209 та 306 КК України; прийнятими за розглядом кримінальних справ, порушених за ознаками статей 209 та 306 КК України та результати їх розгляду; узагальнення даних щодо вивчення 96 кримінальних справ, порушених за ознаками статей 209 та 306 КК України; результати опитування понад 340 працівників Держфінмоніторингу України та МВС України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним дослідженням адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України, в якому з'ясовані його сутність та особливості та розроблені науково обґрунтовані рекомендації для вдосконалення.

Автором розроблено концептуальні положення, що відрізняються науковою новизною і мають помітне практичне й теоретичне значення:

вперше:

– встановлено та охарактеризовано етапи розвитку Держфінмоніторингу України від департаменту у складі Міністерства фінансів України до самостійного органу виконавчої влади;

– обґрунтовано необхідність введення обов'язків Держфінмоніторингу України та розширення його прав шляхом внесення доповнень до ст. 14 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», статей 1, 4 і 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» та ст. 5 Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України, затвердженого Указом Президента України № 1527/2004 від 24.12.2004;

– визначено положення про порядок реалізації Держфінмоніторингом України методу фінансового моніторингу як особливої форми фінансового контролю, що здійснюється суб'єктами державного і первинного фінансового моніторингу і спрямована на виявлення операцій, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму;

– запропоновано визначення поняття «фінансування тероризму» як діяльності з надання грошових коштів або іншого майна чи їх збирання з метою повного або часткового використання у терористичній діяльності;

удосконалено:

– класифікацію методів діяльності Держфінмоніторингу України, інших державних та правоохоронних органів щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму: кримінально-правовий; оперативно-розшуковий; адміністративно-правовий; фінансового моніторингу;

– напрями взаємодії Держфінмоніторингу України з правоохоронними органами з питань фінансового моніторингу: надання доступу до баз даних; надання допомоги в одержанні інформації від міжнародних організацій; надання консультативної допомоги, інформації відносно виявлених методів і фінансових схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, рекомендацій щодо прийомів і способів їх попередження, виявлення і документування; залучення працівників Держфінмоніторингу України як спеціалістів до проведення окремих слідчих дій у справах про злочини, передбачені ознаками статей 209, 209-1, 258–258-4, 306 КК України, і предикатних злочинів тощо;

– напрями взаємодії Держфінмоніторингу України з міжнародними організаціями та відповідними компетентними органами іноземних держав щодо здійснення фінансового моніторингу: виконання запитів; обмін інформацією; участь в оперативно-розшукових та слідчих заходах, здійснюваних на території держави; робота офіційних представників;

– адміністративно-юрисдикційні повноваження Держфінмоніторингу України шляхом викладення ст. 166-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення в новій редакції з урахуванням необхідності запобігання та протидії фінансуванню тероризму суб'єктами державного і первинного фінансового моніторингу;

дістало подальшого розвитку:

– положення про склад елементів адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України: компетенція, правозастосування, юридична відповідальність;

– положення окремих нормативно-правових актів з питань реалізації адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Зокрема запропоновано доповнення ст. 13-2 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» та викладення ст. 9 Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України, затвердженого Указом Президента України № 1527/2004 від 24.12.2004, у новій редакції;

– характеристика нормативно-правового забезпечення діяльності Держфінмоніторингу України та заходів у сфері запобігання та протидії легалізації

(відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес і можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – положення та висновки дисертації можуть бути у подальшій розробці теоретичних засад адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України, застосування методів фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму;

– *правотворчості* – для вдосконалення Законів України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», «Про боротьбу з тероризмом», Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України, затвердженого Указом Президента України № 1527/2004 від 24.12.2004;

– *правозастосовчій діяльності* – для вдосконалення діяльності Держфінмоніторингу України щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, а також взаємодії з державними, правоохоронними органами та суб'єктами первинного фінансового моніторингу (Довідки про впровадження в діяльність Управління по боротьбі з незаконним обігом наркотиків ГУМВС України в Автономній Республіці Крим № 40/14–1651 від 30.08.2007; філії «Кримського РУ» ВАТ «Банк «Фінанси та Кредит» № 2080н від 06.09.2007; Міністерства фінансів Автономної Республіки Крим від 30.11.2007; акт впровадження Регіонального відділу Державного комітету фінансового моніторингу України у Автономній Республіці Крим та м. Севастополь від 19.11.2008);

– *навчальному процесі* – при підготовці підручників і навчальних посібників; при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Фінансове право»; у науково-дослідницькій роботі слухачів і курсантів.

Результати дослідження впроваджені у навчальний процес Кримського юридичного інституту Одеського державного університету внутрішніх справ у межах програми підготовки магістрів за спеціальністю 8.060101 – «Правознавство» під час розробки навчальних програм та методичних матеріалів з дисципліни «Форми та методи фінансового моніторингу» та вже використовуються під час проведення занять із зазначеної дисципліни (Акт впровадження від 01.07.2008).

Апробація результатів дисертації. Результати дисертаційного дослідження були обговорені на засіданнях кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Кримського юридичного інституту Одеського державного університету внутрішніх справ; оприлюднені у виступах на міжнародних науково-практичних конференціях «Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення» (Харків, 2004), «Адміністративна реформа та проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів» (Сімферополь, 2007), «Актуальні проблеми національного законодавства» (Кіровоград, 2008), «Адміністративна реформа та проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів» (Сімферополь–Ялта, 2008), міжвузівській науково-практичній конференції

«Актуальні проблеми правового регулювання господарської діяльності в сучасній Україні» (Сімферополь, 2008), науково-практичному семінарі «Проблеми попередження злочинності оперативними підрозділами ОВС у взаємодії з іншими правоохоронними органами» (Кіровоград, 2008).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації викладено в шести наукових статтях, опублікованих у виданнях, що визначені ВАК України як фахові з юридичних дисциплін, а також у шести тезах науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, семи підрозділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Обсяг дисертації (без списку використаних джерел) становить 182 сторінки. Список використаних джерел складається з 237 найменувань і займає 26 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, висвітлюється загальна характеристика його основних напрямів, зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета і завдання, формулюються основні теоретичні положення роботи, визначається наукова новизна одержаних результатів та значення для правозастосування, наводяться дані про їхню апробацію та публікації.

Розділ 1. «Державний комітет фінансового моніторингу України в системі органів виконавчої влади» складається з трьох підрозділів.

Підрозділ 1.1. «Становлення і розвиток Державного комітету фінансового моніторингу України» містить історичне дослідження норм, які забезпечують систему заходів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на території України, передумови утворення Держфінмоніторингу України. В основу класифікації було покладено два етапи діяльності підрозділу фінансової розвідки: перший – Державний департамент фінансового моніторингу, який діяв у складі Міністерства фінансів України (18.02.2002–31.12.2004); другий – Державний комітет фінансового моніторингу України як центральний орган виконавчої влади (01.01.2005 – по т.ч.).

Констатовано, що створення Державного департаменту фінансового моніторингу стало вимогою часу та рекомендаціями FATF (у 2001 р. Україну було включено до «чорного списку» зазначеної організації). З серпня 2004 р. починається розбудова територіальних структурних підрозділів Державного департаменту фінансового моніторингу, що мало за мету поліпшити рівень та ефективність взаємодії з державними та правоохоронними органами на місцях.

З метою забезпечення політичної незалежності та незаангажованості підрозділу фінансової розвідки з 2005 р. Держфінмоніторинг України став центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом. Ця специфіка обумовлена низкою рис, які виділяють його із усієї сукупності органів державної влади: наявність спеціального статусу; вузькоспеціалізований характер діяльності; його повноваження поширюються на діяльність фізичних осіб та юридичних осіб незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форми власності; можливість

застосування заходів адміністративного примусу, в тому числі накладення адміністративних стягнень.

Проте до теперішнього часу порядок призначення та звільнення з посади Голови Держфінмоніторингу України залишається не врегульованим на законодавчому рівні. Тому доцільно доповнення Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» статтею 13-2, в якій визначити: порядок призначення та звільнення з посади Голови Держфінмоніторингу України; порядок звітування та відповідальність Голови Держфінмоніторингу України; вимоги до Голови Держфінмоніторингу України; порядок дострокового звільнення з посади Голови Держфінмоніторингу України.

У підрозділі 1.2. «Правова основа діяльності Державного комітету фінансового моніторингу України» проаналізовані нормативно-правові акти, якими керується Держфінмоніторинг України у своїй діяльності – Конституція та закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, міжнародні договори України. Окрім того, Держфінмоніторинг України у своїй діяльності використовує рекомендації міжнародних організацій, спрямовані на протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Зважаючи на актуальність врахування рекомендацій міжнародних організацій у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, наводяться аргументи щодо необхідності їхнього врахування у національному законодавстві. Необхідність такого впровадження зазначених рекомендацій підтверджується результатами опитування, в рамках якого більшість респондентів (72%) підтримали таку позицію.

Основними нормативно-правовими актами, якими керується в своїй діяльності Держфінмоніторинг України, є Закони України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом», «Про боротьбу з тероризмом», Положення про Державний комітет фінансового моніторингу України, затверджене Указом Президента України № 1527/2004 від 24.12.2004, Сорок рекомендацій FATF, затверджених постановою Кабінету Міністрів України та Національного банку України № 1124 від 28.08.2001 та Концепція розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2005–2010 роки, затверджена розпорядження Кабінету Міністрів України № 315-р від 03.08.2005.

У зазначених нормативно-правових актах, які в цілому закріплюють правову основу діяльності Держфінмоніторингу України та регулюють заходи щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, одночасно виявлені недоліки у вигляді прогалин та суперечностей: не визначені обов'язки працівників Держфінмоніторингу України; Держфінмоніторинг України не віднесено до суб'єктів боротьби з тероризмом; відсутнє поняття «фінансування тероризму» та юридична відповідальність за нього тощо. Подолання та усунення цих недоліків буде наведено у наступних підрозділах.

Підрозділ 1.3. «Досвід діяльності державних та правоохоронних органів

зарубіжних країн у сфері фінансового моніторингу» присвячено аналізу нормативно-правових актів та діяльності міжнародних організацій, завданням яких є запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; законодавства зарубіжних держав, що регламентує адміністративно-правовий статус, порядок функціонування та взаємодії підрозділів фінансових розвідок з іншими державними та правоохоронними органами; юридичної відповідальності за вчинення порушень у цій сфері та ін.

На міжнародному рівні запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму ведеться в рамках заснованої в 1989 р. на зустрічі країн G-7 в Парижі Групи з розробки фінансових заходів з відмивання грошей (FATF) і створених за її зразком регіональних організацій (Група Егмонт, Азійсько-Тихоокеанська група, Група країн Карибського басейну та ін.).

Встановлено, що у більшості країн світу підрозділи фінансових розвідок володіють достатньо широкими повноваженнями для здійснення контролю за фінансовими інститутами, збору і передачі інформації про підозрілі фінансові операції. При цьому ефективність запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, тісно пов'язана з можливістю доступу таких органів до необхідної інформації, навіть при наявності у законі положень про комерційну і банківську таємницю. Основною формою запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, є створення підрозділів фінансових розвідок. У ряді країн вони є адміністративними (Сполучені Штати Америки) або проміжними органами (Японія), в інших випадках являють собою поліцейські підрозділи (Мексика) чи органи юстиції (Аргентина). Досвід зарубіжних країн свідчить, що робота підрозділів фінансових розвідок ефективна лише при наявності відповідної юридичної бази, ефективного системи збору і надання фінансової інформації до відповідних правоохоронних органів, ідентифікації клієнтів фінансових організацій і т. ін.

Вжиття таких заходів на території однієї країни в умовах розвитку форм злочинної діяльності та зростання обсягів кримінальних капіталів є малоефективним. Тому Сполучені Штати Америки стали ініціатором запровадження адміністративно-правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму у світовому масштабі. Формально ініціатива втілилася у створення відповідних міжнародних організацій та ухвалення нормативних актів, матеріальним результатом стало те, що прийнятий за основу зазначений механізм створений у багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні.

Розходження у законодавстві зарубіжних країн щодо юридичної відповідальності за вчинення порушень у сфері легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, пов'язані з визначенням переліку діянь, які є джерелом походження доходів, що легалізуються. Такими джерелами можуть бути: будь-які злочини, передбачені кримінальним законодавством; злочини, які типові для організованої злочинності; правопорушення; злочини і правопорушення, пов'язані з незаконним обігом наркотичних засобів та

психотропних речовин.

Розділ 2. «Поняття та особливості реалізації адміністративно-правового статусу Державного комітету фінансового моніторингу України» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1. *«Поняття і структура адміністративно-правового статусу Державного комітету фінансового моніторингу України»* викладено результати дослідження щодо визначення поняття, сутності та структурних елементів адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України.

На підставі аналізу наукових розробок та чинного законодавства встановлено, що адміністративно-правовий статус Держфінмоніторингу України – це правова категорія, що характеризує його місце в системі органів державної влади, визначає межі діяльності його працівників у стосунках з іншими суб'єктами правовідносин. При визначенні структури адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України як органу державної влади проаналізовані роботи В.Б. Авер'янова, який вважає, що до його складу входять суб'єктивні права та обов'язки; Н.В. Лебідь – цілі, завдання, функції, організаційний блок елементів, відповідальність; М.К. Золоторьової – відповідальність, завдання, функції, організація та порядок діяльності. Проте нами підтримується позиція А.М. Подоляки, який стверджує, що до складу адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України входять компетенція, правозастосування та юридична відповідальність.

У зв'язку з зазначеним, під компетенцією розуміється певний обсяг державної діяльності, покладений на Держфінмоніторинг України, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, яке він має право вирішувати в процесі практичної діяльності. Під правозастосуванням розуміється спрямована на реалізацію норм права і здійснювана в спеціально встановлених формах державно-владна діяльність Держфінмоніторингу України щодо прийняття індивідуально-конкретних правових приписів з метою вирішення поставлених перед ним завдань.

Юридична відповідальність – це регламентована правовими нормами реакція з боку уповноважених суб'єктів на діяння працівників Держфінмоніторингу України, що проявляються в недотриманні встановлених законом заборон, невиконанні встановлених законом обов'язків, порушенні цивільно-правових зобов'язань, нанесенні шкоди або завданні збитків і виражена в застосуванні до осіб, які вчинили такі діяння, засобів впливу, що тягнуть за собою позбавлення особистого, майнового або організаційного характеру.

При характеристиці адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України слід говорити про його правосуб'єктність, що і є його основою. Правосуб'єктність є поєднанням правоздатності і дієздатності Держфінмоніторингу України як органу державної виконавчої влади. Адміністративно-правовий статус Держфінмоніторингу України, з одного боку, знаходить прояв у службових обов'язках і правах його посадових осіб, а з другого – становить основу для виконання поставлених завдань. Обов'язки визначають обсяг прав, які створюють умови для їх виконання. З метою удосконалення механізму реалізації Держфінмоніторингом України своїх завдань у процесі

правової регламентації необхідно проводити чітке розмежування обов'язків і прав, що дозволить виявити межі правомірної діяльності.

У підрозділі 2.2. «Функції і повноваження Державного комітету фінансового моніторингу України» розкрито сутність функцій та повноважень Держфінмоніторингу України.

Під функціями Держфінмоніторингу України розуміються основні напрямки його діяльності, призначення в цілому або якоїсь відносно самостійної сторони його практичної діяльності. У ході дослідження встановлені загальні функції Держфінмоніторингу України: прогнозування; планування; організація; регулювання; стимулювання; а також такі специфічні функції, як: координація діяльності центральних органів виконавчої влади та інших державних органів у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; здійснення фінансового моніторингу; збір, аналіз інформації, при необхідності передача її правоохоронним органам.

Загальні функції характерні для всіх органів державної виконавчої влади та досліджені на достатньому рівні, тому основну увагу в дисертації приділено аналізу специфічних функцій Держфінмоніторингу України, в ході якого встановлено, що вони реалізуються на недостатньому рівні. Так, передані до правоохоронних органів у 2003–2007 рр. узагальнені матеріали використовувались при порушенні кримінальних справ лише у 40%, з них направлено до суду – лише 4%.

Під повноваженнями Держфінмоніторингу України розуміється система взаємообумовлених, чітко визначених прав і обов'язків із зазначенням відповідальності посадових осіб за невиконання або неналежне виконання зафіксованих обов'язків та перевищення наданих прав. Проте встановлено, що чинне законодавство не містить обов'язків працівників Держфінмоніторингу України.

Доведено, що для того щоб бути суб'єктом, основними завданнями якого є запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, Держфінмоніторинг України має бути центральним органом виконавчої влади з питань фінансового моніторингу зі статусом правоохоронного органу. Тому обґрунтовано доповнення ст. 14 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» обов'язками щодо: запобігання порушенням у сфері легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму; виявляти зазначені злочини; вживати заходів до їх припинення та розкриття; застосовувати до правопорушників заходи адміністративної та фінансової відповідальності; приймати та реєструвати заяви, повідомлення та іншу інформацію про злочини і правопорушення, віднесені до його компетенції, та здійснювати їх перевірки; здійснювати досудову підготовку матеріалів за протокольною формою та провадження дідання; ініціювати розшук осіб, причетних до скоєння злочинів, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму; здійснювати заходи, спрямовані на відшкодування заподіяних державі збитків та оперативне забезпечення примусового стягнення заборгованості до бюджету в результаті скоєння злочинів, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних

злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму; забезпечувати безпеку своїх працівників та їхній захист від протиправних посягань, пов'язаних із виконанням ними посадових обов'язків.

У підрозділі 2.3. «*Форми і методи діяльності Державного комітету фінансового моніторингу України*» стверджується, що під формою діяльності Держфінмоніторингу України розуміється сукупність однорідних конкретних дій його центрального апарату, регіональних відділів та посадових осіб, пов'язаних із протидією легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, а також спрямованих на попередження та усунення негативних факторів, що сприяють цьому. Ними є юридична (нормотворча, правозастосовна і правоохоронна діяльність) та організаційна форми (матеріально-технічні операції та організаційні дії).

Обґрунтовано віднесення Держфінмоніторингу України до суб'єктів боротьби з тероризмом шляхом доповнення ч. 3 ст. 4 і ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом».

Методи діяльності Держфінмоніторингу України визначено як сукупність прийомів, операцій і процедур підготовки та прийняття, організації та контролю виконання управлінських рішень, які приймаються працівниками Держфінмоніторингу України з метою забезпечення вимог законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Завданням методів діяльності Держфінмоніторингу України є забезпечення дотримання законодавства у вказаній сфері юридичними та фізичними особами, які здійснюють фінансові операції. В діяльності щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму Держфінмоніторингом України використовуються лише притаманні йому методи – адміністративно-правовий і метод фінансового моніторингу.

Під адміністративно-правовим методом розуміється комплекс попереджувальних заходів щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (що включають застосування адміністративних стягнень), які вживають суб'єкти державного фінансового моніторингу згідно ст. 10 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».

Фінансовий моніторинг визначено як особливу форму фінансового контролю, що здійснюється уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, – суб'єктами державного і первинного фінансового моніторингу – і спрямована на виявлення операцій, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму. Метою здійснення фінансового моніторингу має бути не лише виявлення, документування та припинення фактів легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, але й розкриття інших злочинів у сфері економіки. Інформація, отримана в ході діяльності підрозділів фінансових розвідок, може ефективно використовуватися для боротьби з економічною злочинністю,

зокрема у кредитно-фінансовій, банківській та зовнішньоекономічній сферах.

У підрозділі 2.4. «Взаємодія Державного комітету фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями з питань фінансового моніторингу» охарактеризовано співвідношення контролюючих та правоохоронних органів, визначено проблемні питання та внесено пропозиції щодо поліпшення взаємодії Держфінмоніторингу України з правоохоронними та державними органами і міжнародними організаціями для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

Аналіз практики взаємодії Держфінмоніторингу України з правоохоронними органами у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, потребує суттєвого покращання, що також підтверджується результатами опитування, в рамках якого більшість респондентів (81%) підтримали таку позицію. Лише у 2007 р. до правоохоронних органів направлені узагальнені матеріали, сума можливої легалізації за якими складала 53,3 млрд. грн., проте накладено арешт та вилучено майна на 0,05% від цією суми.

Основними напрямками взаємодії Держфінмоніторингу України з державними та правоохоронними органами мають бути: надання доступу відповідним підрозділам державних та правоохоронних органів до єдиної інформаційної системи і бази даних у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; обмін інформацією з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; надання допомоги державним та правоохоронним органам в одержанні інформації від міжнародних організацій з питань протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; інформування Держфінмоніторингом України за наявності достатніх підстав правоохоронних органів відповідно до їх компетенції про операції, пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму; надання державним та правоохоронним органам інформації відносно виявлених методів і фінансових схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму, рекомендацій щодо методів, прийомів і способів їх попередження, виявлення і документування; надання правоохоронним органам консультативної допомоги зі спеціальних питань у процесі розслідування злочинів, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму; участь при необхідності працівників державних та правоохоронних органів у проведенні контрольних заходів працівниками Держфінмоніторингу України; залучення працівників Держфінмоніторингу України як спеціалістів до проведення окремих слідчих дій у справах про злочини, передбачені ознаками статей 209, 209-1, 258–258-4, 306 КК України, і предикатних злочинів.

Держфінмоніторинг України відповідно до міжнародних договорів України або за принципом взаємності здійснює міжнародне співробітництво з відповідними органами іноземних держав у частині обміну досвідом та інформацією, яка

стосується запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Обов'язковими формами взаємодії Держфінмоніторингу України з компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями є: виконання запитів; обмін інформацією; участь в оперативно-розшукових та слідчих заходах, здійснюваних на території держави; робота офіційних представників.

ВИСНОВКИ

У результаті дисертаційного дослідження, виконаного на основі аналізу чинного законодавства України та практики його застосування, осмислення науково-теоретичної літератури з досліджуваної проблеми, сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України. Основні з них такі:

1. Створення адміністративно-правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму в Україні, зокрема Держфінмоніторингу України, здійснювалося не у зв'язку із закономірностями розвитку суспільства, а під впливом міжнародних організацій, що призвело до формального перенесення зазначеного механізму на національне правове поле. В основу класифікації етапів розвитку Держфінмоніторингу України у системі державних та правоохоронних органів було покладено його діяльність: Державний департамент фінансового моніторингу, який діяв у складі Міністерства фінансів України; Державний комітет фінансового моніторингу України як центральний орган виконавчої влади.

2. Провідне місце в системі державних та правоохоронних органів, завданнями яких є запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, відводиться Держфінмоніторингу України як спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу, основне завдання якого – координація діяльності державних та правоохоронних органів у зазначеній сфері. Проте для того щоб бути суб'єктом, основними завданнями якого є запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, Держфінмоніторинг України має бути центральним органом виконавчої влади з питань фінансового моніторингу зі статусом правоохоронного органу.

3. Держфінмоніторинг України є спеціально уповноваженим органом державної влади тому, що: а) він є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом; б) діяльність цього органу має вузькоспеціалізований характер; в) повноваження Держфінмоніторингу України поширюються на діяльність фізичних осіб та юридичних осіб незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форми власності; г) його діяльність передбачає застосування заходів адміністративного примусу, в тому числі накладення адміністративних стягнень.

4. Адміністративно-правовий статус Держфінмоніторингу України – це правова категорія, що характеризує його місце в системі органів державної влади, визначає межі діяльності його працівників щодо інших суб'єктів правовідносин. До складу адміністративно-правового статусу Держфінмоніторингу України

входять компетенція, правозастосування та юридична відповідальність.

5. Досвід діяльності підрозділів фінансових розвідок зарубіжних країн щодо здійснення фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом свідчить, що з метою здійснення неупередженого контролю за діяльністю підконтрольних об'єктів є об'єктивна потреба у повній незалежності та політичній незаангажованості Держфінмоніторингу України від них, інших державних та правоохоронних органів тощо, а також доповнення Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» статтею 13-2 «Голова Спеціально уповноваженого органу з питань фінансового моніторингу» з метою закріплення порядку призначення, звільнення та вимог до керівника Держфінмоніторингу України тощо.

6. Сформульовано пропозиції щодо розширення прав працівників Держфінмоніторингу України для підвищення ефективності запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, зокрема запропоновано доповнення ст. 14 «Права Уповноваженого органу» Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» абзацами такого змісту:

«брати участь в обстеженні будь-яких приміщень підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності та житла громадян, якщо вони використовуються як юридична адреса суб'єкта підприємницької діяльності, а також для отримання доходів, якщо є достовірна інформація про їхню причетність до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму;

відшкодувати заподіяні державі збитки та здійснювати оперативне забезпечення примусового стягнення заборгованості до бюджету шляхом: вилучення готівки в осіб, причетних до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму; звернення стягнення на рухоме та нерухоме майно, що перебуває у власності осіб, причетних до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансування тероризму;

вимоги припинення правопорушень; притягнення до адміністративної відповідальності за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

здійснення провадження у справах про злочини, віднесені до його компетенції;

участі в проведенні в порядку провадження дізнання і за дорученням слідчих органів у кримінальних справах обшуків, вилучень, допитів та інших слідчих дій відповідно до кримінально-процесуального законодавства».

7. Фінансовий моніторинг розглянуто як один із методів діяльності Держфінмоніторингу України, під яким розуміється особлива форму фінансового контролю, що здійснюється уповноваженими органами у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму, – суб'єктами державного і первинного фінансового моніторингу – і спрямована на виявлення операцій, пов'язаних із легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму.

8. Фінансування тероризму визначено як надання грошових коштів або іншого

майна чи їх збирання з метою повного або часткового використання у терористичній діяльності; запобігання та протидія цьому явищу є невід'ємною складовою завдань Держфінмоніторингу України. Також обґрунтовано доповнення ст. 5 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» частиною такого змісту:

«Державний комітет фінансового моніторингу України веде боротьбу з тероризмом шляхом збору, обробки і аналізу інформації про фінансові операції, стосовно яких існує мотивована підозра в тому, що вони пов'язані, стосуються або призначені для фінансування тероризму; створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; зупинення на строк до п'яти робочих днів проведення фінансової операції, якщо її учасником або вигодоодержувачем за нею є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичною діяльністю; надання до правоохоронних органів, згідно з їх компетенцією, відповідних узагальнених матеріалів за наявності достатніх підстав вважати, що фінансова операція може бути пов'язана з фінансуванням тероризму; налагодження співробітництва, взаємодії та інформаційного обміну з органами державної влади, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями щодо запобігання та протидії фінансуванню тероризму».

9. З метою підвищення ролі адміністративно-юрисдикційних повноважень Держфінмоніторингу України та приведення адміністративного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів у сфері запобігання та протидії фінансуванню тероризму обґрунтовано доцільність введення адміністративної відповідальності за нежиття відповідних заходів на даному напрямку та викладення ст. 166-9 Кодексу України про адміністративні правопорушення у новій редакції, яка передбачає адміністративну відповідальність фізичних осіб та суб'єктів первинного фінансового моніторингу за порушення вимог щодо ідентифікації осіб, які здійснюють фінансові операції; порушення вимог щодо зберігання документів, що стосуються ідентифікації осіб, які здійснюють фінансові операції, та проведених фінансових операцій; неповідомлення спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу про зупинення проведення фінансової операції, якщо її учасником або вигодоодержувачем є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності тощо.

10. Пріоритетною формою взаємодії Держфінмоніторингу України з правоохоронними органами є надання ним відповідних узагальнених матеріалів на адресу правоохоронних органів щодо фінансових операцій, які можуть бути пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму, та проведення спільних заходів.

Від оперативності та своєчасності обміну інформацією та координованості заходів Держфінмоніторингу України з міжнародними організаціями та відповідними компетентними органами іноземних держав у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму залежать результати роботи на цьому напрямку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Буткевич С. А. Держфінмоніторинг: передумови виникнення та перспективи розвитку / С. А. Буткевич // Право і безпека. – 2004. – № 3. – Т. 3. – С. 153–156.
2. Буткевич С. А. Міжнародно-правовий досвід протидії легалізації «брудних» грошей / С. А. Буткевич // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – Вип. 25. – С. 62–66.
3. Буткевич С. А. Типологія легалізації та перспективи боротьби зі злочинними коштами в Україні / С. А. Буткевич // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених. – Сімферополь, 2007. – Вип. 10. – С. 83–88.
4. Буткевич С. А. Досвід США щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом / С. А. Буткевич // Учен. зап. Таврич. нац. ун-та ім. В. И. Вернадского. Сер. «Юрид. науки». Т. 21 (60). – № 1. – 2008. – С. 68–74.
5. Буткевич С. А. Щодо адміністративно-правових повноважень Державного комітету фінансового моніторингу України / С. А. Буткевич // Вісн. Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – Вип. 42. – С. 194–200.
6. Буткевич С. А. Фінансовий моніторинг як гарантія економічної безпеки держави: зарубіжний та вітчизняний досвід / С. А. Буткевич // Вісн. Харківського нац. ун-ту внутр. справ, 2008. – Вип. 43. – С. 261–267.
7. Буткевич С. А. Функції та адміністративно-правові повноваження Державного комітету фінансового моніторингу України / С. А. Буткевич // Кримськ. юрид. вісн. «Адміністративна реформа та проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів». – Сімферополь, 2008. – Вип. 2. – С. 209–215.
8. Буткевич С. А. Проблемні питання взаємодії Державного комітету фінансового моніторингу України з правоохоронними органами та міжнародними організаціями / С. А. Буткевич // Кримськ. юрид. вісн. – Сімферополь, 2008. – Вип. 3 (4). – С. 101–109.
9. Буткевич С. А. Держфінмоніторинг: передумови виникнення та перспективи розвитку / С. А. Буткевич // матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Економічна безпека держави: стан, проблеми, напрямки зміцнення»] (м. Харків, 22 жовт. 2004 р.). – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – С. 66–70.
10. Буткевич С. А. Щодо форм діяльності Державного комітету фінансового моніторингу України / С. А. Буткевич // матеріали республ. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми національного законодавства»] (м. Кіровоград, 5 груд. 2008 р.). – Кіровоград, Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, 2008. – С. 50–53.
11. Дубко Ю. В. Щодо методів діяльності Державного комітету фінансового моніторингу України / Ю. В. Дубко, С. А. Буткевич // матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Адміністративна реформа та проблеми вдосконалення діяльності правоохоронних органів»] (м. Сімферополь–Ялта, 11–12 груд. 2008 р.). – Сімферополь, Кримськ. юрид. ін-т Одеськ. держ. ун-ту внутр. справ, 2008. – С. 9.
12. Буткевич С. А. Окремі аспекти юридичної відповідальності за порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом / С. А. Буткевич // матеріали Межвуз. наук.-практ. конф. [«Актуальні проблеми правового регулювання господарської діяльності в сучасній Україні»] (м. Сімферополь, 19 груд. 2008 р.). – Сімферополь, КРП «Вид-во «Кримнавчпеддержвидав», 2008. – С. 246–250.

АНОТАЦІЇ

Буткевич С.А. Адміністративно-правовий статус Державного комітету фінансового моніторингу України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Україна, Дніпропетровськ, 2009.

Дисертацію присвячено проблемам визначення адміністративно-правового статусу Державного комітету фінансового моніторингу України, створення ефективної системи заходів для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Зроблено історико-правовий аналіз створення та становлення Державного комітету фінансового моніторингу України від департаменту у складі Міністерства фінансів України до самостійного органу виконавчої влади. Проведено порівняльно-правовий аналіз законодавства деяких країн, яке регулює діяльність підрозділів фінансових розвідок щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового статусу Державного комітету фінансового моніторингу України та системи заходів щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму. Основну увагу приділено поліпшенню взаємодії Державного комітету фінансового моніторингу з іншими державними і правоохоронними органами, а також міжнародними організаціями в зазначеній сфері.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, підрозділ фінансової розвідки, фінансовий моніторинг, фінансування тероризму.

Буткевич С.А. Административно-правовой статус Государственного комитета финансового мониторинга Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел, Украина, Днепропетровск, 2009.

Диссертация посвящена проблемам определения административно-правового статуса Государственного комитета финансового мониторинга Украины, создания эффективной системы мер по предупреждению и противодействию легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма. Проанализирована история создания и становления Государственного комитета финансового мониторинга Украины от департамента в составе Министерства финансов Украины до самостоятельного органа исполнительной власти, что является гарантией его полной независимости от подконтрольных объектов, других государственных и правоохранительных органов.

Рассмотрен административно-правовой механизм предупреждения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным

путем, и финансированию терроризма, как способ организации деятельности государственных и правоохранительных органов, субъектов первичного финансового мониторинга, которые с помощью установленных законодательством полномочий и методов деятельности предназначены достичь необходимой цели в сфере предупреждения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию террористической деятельности. В структуре указанного механизма должны действовать взаимозависимые и согласованные между собой средства финансового мониторинга, постоянного усовершенствования правоприменительной и правоохранительной практики, а также юридической ответственности.

Проведен сравнительно-правовой анализ законодательства некоторых стран, которое регламентирует деятельность подразделений финансовых разведок по предупреждению и противодействию легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, их взаимодействие с другими государственными и правоохранительными органами, определение перечня предикатных преступлений, порядок проведения финансового мониторинга, юридической ответственности за правонарушения и преступления в данной сфере и т.д. Обосновывается, что деятельность подразделений финансовых разведок эффективна только при наличии соответствующей правовой базы, налаженной системы сбора и предоставления финансовой информации.

Государственный комитет финансового мониторинга Украины рассмотрен как специфический орган государственного управления. Специфика обусловлена тем, что, во-первых, он является уполномоченным органом исполнительной власти со специальным статусом; во-вторых, его деятельность носит узкоспециализированный характер; в-третьих, его полномочия распространяются на деятельность физических и юридических лиц независимо от их ведомственной принадлежности и формы собственности; в-четвертых, его деятельность предусматривает применение мер административного принуждения. Сформулированы предложения по усовершенствованию административно-правового статуса Государственного комитета финансового мониторинга Украины и системы мер по предупреждению и противодействию легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, в том числе высказывается предложение о том, что он должен быть центральным органом исполнительной власти по вопросам финансового мониторинга со статусом правоохранительного органа.

Внесены предложения: о расширении прав и введении обязанностей сотрудников Государственного комитета финансового мониторинга Украины для обеспечения эффективной системы предупреждения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма; о включении Государственного комитета финансового мониторинга Украины в систему субъектов борьбы с терроризмом; об усовершенствовании административно-правовой ответственности за правонарушения в сфере предупреждения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, а также введении административной ответственности за непринятие соответствующих мер по

предупреждению и противодействию финансированию терроризма.

Финансовый мониторинг определен как особая форма финансового контроля, которая проводится уполномоченными органами в сфере предупреждения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма, – субъектами государственного и первичного финансового мониторинга – и направлена на выявление операций, связанных с легализацией (отмыванием) доходов, полученных преступным путем, и финансированием терроризма.

Основное внимание уделено предложениям по повышению эффективности направлений взаимодействия Государственного комитета финансового мониторинга Украины с другими государственными и правоохранительными органами, а также международными организациями в сфере предупреждения и противодействия легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма. Приоритетной формой взаимодействия Государственного комитета финансового мониторинга Украины с правоохранительными органами признано направление последним обобщенных материалов о финансовых операциях, которые могут быть связаны с легализацией (отмыванием) доходов, полученных преступным путем, и финансированием терроризма, а также проведение совместных мероприятий в указанных направлениях.

Ключевые слова: административно-правовой статус, легализация (отмывание) доходов, полученным преступным путем, подразделение финансовой разведки, финансирование терроризма, финансовый мониторинг.

Butkevich S.A. Administrative and Legal Status of the State Committee for Financial Monitoring of Ukraine. – Manuscript.

Dissertation on the obtaining of scientific degree of Candidate of Laws by specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; informational law. – Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs, Ukraine, Dnipropetrovs'k, 2009.

The dissertation research is devoted to problems of the definition of the administrative and legal status of the State committee of financial monitoring of Ukraine, the creation of effective system of measures for the prevention and counteraction of legalization (laundering) of the incomes received in the criminal way, and financing to terrorism. The basic attention is given to improvement of interaction state and enforcement organs, and also the international organizations in the specified sphere. In the dissertation research the legislation of some countries which adjusts activity of divisions of financial investigations for the prevention and struggle against legalization (laundering) of the incomes received in the criminal way, and financing of terrorism is analyzed. The historical-legal analysis of creation and becoming of the State Committee for Financial Monitoring of Ukraine from department in structure of the Ministry of Finance of Ukraine up to independent enforcement authority is done. Offers for the improvement of administrative-legal status of the State Committee for Financial Monitoring of Ukraine and system of measures on counteraction to legalization (laundering) of the incomes received in the criminal way are formulated.

Key words: administrative and legal status, division of financial investigation, financial monitoring, financing of terrorism, legalization (laundering) of the incomes received in the criminal way.

Відповідальний за випуск –
кандидат юридичних наук *Д.Г. Заброда*

Підп. до друку 10.03.2009 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк – RISO.
Ум.-друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замовлення № А-64

Редакційно-видавничий відділ ДДУВС
49005, м. Дніпропетровськ, просп. Гагаріна, 26